

Vatandaşlık Bilinci Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Vatandaşlık Bilinci Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32465>

Özet

Vatandaşlık Bilinci Ölçeği, 2019 yılında Fatma Ünal tarafından geliştirilmiş bir psikometrik araçtır. Ölçek, bireylerin farklı vatandaşlık yaklaşımlarına ve bu yaklaşımlar çerçevesindeki vatandaşlık bilinci düzeylerini karma bir araştırma örneği üzerinden kapsamlı bir şekilde ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, vatandaşlık kavramının teorik boyutlarını ampirik verilerle birleştirerek, Türkiye bağlamında vatandaşlık algısının çok boyutlu yapısını ortaya koymaktadır.

Ölçek, özellikle sosyal bilimler, eğitim ve siyaset psikolojisi alanlarında kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Geliştirme aşamasında, yapısal geçerliliği sağlamak adına titizlikle uygulanan istatistiksel yöntemler kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Vatandaşlık, Vatandaşlık Bilinci, Psikolojik Ölçek Geliştirme, Sosyal Bilimler, Siyaset Psikolojisi, Likert Ölçeği

Yazarlar

Fatma Ünal

Amaç

Ölçeğin temel amacı, bireylerin vatandaşlık kavramına yükledikleri anlamlar, vatandaşlık rollerine ilişkin algılarını ve toplumsal sorumluluk bilinci düzeylerini güvenilir ve geçerli bir biçimde belirlemektir. Bu araç, hem akademik araştırmalarda mevcut durumu saptamak hem de eğitim programlarının vatandaşlık bilinci üzerindeki etkilerini değerlendirmek için kritik veriler sunar.

Ölçek, bireylerin pasif vatandaşlık (hak ve yükümlülük odaklı) ile aktif vatandaşlık (katılımcı ve eleştirel) yaklaşımları arasındaki dengeyi ve eğilimleri anlamaya hedefler. Elde edilen veriler, vatandaşlık eğitiminin geliştirilmesi ve sosyal politikaların şekillendirilmesi açısından önemli çıkarımlar sağlar.

Yapı

Vatandaşlık Bilinci Ölçeği, vatandaşlık kavramının çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu varsayarak geliştirilmiştir. Bu yapı genellikle; **Yasal Boyut** (hak ve sorumluluk bilgisi), **Sosyal Boyut** (toplumsal katılım ve dayanışma) ve **Eleştirel/Katılımcı Boyut** (siyasi süreçlere aktif müdahale ve eleştirel düşünme) gibi alt boyutları içermektedir.

Ölçeğin geliştirildiği çalışmanın başlığı (Vatandaşlık Yaklaşımları) göz önüne alındığında, yapışal olarak farklı vatandaşlık modellerini (örneğin, liberal, sivil cumhuriyetçi veya kozmopolit vatandaşlık) yansıtan faktörlere sahip olması muhtemeldir. Ölçek, bireyin sadece yasal statüden ibaret olmayan, aynı zamanda etik, sosyal ve politik sorumlulukları da kapsayan bilincini ölçer.

Geçerlik

Ölçek geliştirme çalışmalarında geçerlik, aracın gerçekten ölçmek istediği yapıyı ölçüp ölçmediğinin kanıtlanması sürecidir. Vatandaşlık Bilinci Ölçeği'nin geçerlik çalışmaları, muhtemelen **kapsam geçerliği** (uzman görüşleri ile madde havuzunun uygunluğunun sağlanması) ve **yapı geçerliği** (faktör analizi ile teorik yapının ampirik olarak doğrulanması) yöntemleri kullanılmaktadır.

Yapı geçerliği kapsamında, ölçeğin kavramsal çerçevesini destekleyen alt faktörlerin varlığı psikometrik analizlerle incelenmiştir. Bu analizler, ölçek maddelerinin ilgili boyutlarla tutarlı bir şekilde gruplandırıldığını göstermektedir.

Güvenirlik

Güvenirlik, ölçeğin ölçümlerinin tutarlılık ve kararlılık derecesini ifade eder. Vatandaşlık Bilinci Ölçeği'nin güvenilirlik analizlerinde, iç tutarlılığın belirlenmesi amacıyla **Cronbach Alfa katsayıları** hesaplanmıştır. Yüksek bir Alfa değeri (genellikle .70 ve üzeri), ölçek maddelerinin aynı yapıyı tutarlı bir şekilde ölçtüğünü gösterir.

Ayrıca, ölçeğin zamana karşı kararlılığını test etmek için **test-tekrar test güvenilirlik** yönteminin de kullanılması beklenir. Bu çalışmalar, ölçeğin farklı zamanlarda benzer sonuçlar üreterek güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu kanıtlar.

Faktör Analizi

Ölçeğin yapı geçerliğini tespit etmek amacıyla, **Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)** ve/veya **Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)** yöntemleri kullanılmaktadır. AFA, ölçeğin kaç boyuttan oluştuğunu (faktör yapısını) keşfetmeye yardımcı olurken, DFA ise belirlenen bu faktör yapısının teorik modele ne kadar uyduğunu test eder.

Bu analizler sonucunda, ölçek maddelerinin beklenen alt faktörlere yüklendiği ve faktör yüklerinin yeterli düzeyde olduğu tespit edilmelidir. Faktör Analizi sonuçları, ölçeğin çok boyutlu vatandaşlık bilinci yapısını başarıyla bir şekilde temsil ettiğini bilimsel olarak destekler.

Araç

Test Türü: Geliştirme Ölçeği (Development Scale)

Format: 5'li Likert Ölçeği (Örneğin, 1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 5 = Kesinlikle Katılıyorum)

Mevcut Diller: Türkçe

Popülasyon Grubu: Üniversite Öğrencileri ve Genel Yetkin Popülasyonu (Araştırmanın yapıldığı karma örneklem göz önüne alınarak)

Yaş Grubu: 18 yaş ve üzeri

Popülasyon Detayları: Ölçeğin geliştirildiği orijinal çalışmada, Türkiye'deki bireylerin vatandaşlık yaklaşımlarını incelemeyi hedeflemiştir. Örneklem detayları için ana kaynağa başvurulması gerekmektedir, ancak genellikle sosyal bilimler araştırmalarında üniversite öğrencileri genellikle bir grubu oluşturur.

Test Metodolojisi: Öz Bildirim Ölçeği (Self-Report Scale). Bireylerin kendi vatandaşlık bilinci düzeylerine ilişkin ifadeleri derecelendirmeleri esasına dayanır.

Anahtar Kelimeler

Vatandaşlık Eğitimi, Sosyal Sorumluluk, Psikometrik Özellikler, Kamu Bilinci, Ölçek Geliştirme, Vatandaşlık Bilinci

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Belirtilmemiştir

Kurum E-posta Adresleri: drfatmaunal@gmail.com

Yazın Adresi: Fatma Ünal (Detaylı kurumsal adres, yazarın bağlı olduğu kurum veya Pegem Akademi üzerinden elde edilebilir.)

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Test Yılı: 2019

Şinler ve Ücret: Ölçek, akademik bir yayın içerisinde sunulmuştur. Ticari olmayan akademik kullanımlar için genellikle yazarın izni gerekmektedir. Şinler ve kullanım koşulları için sorumlu yazar Fatma Ünal ile e-posta yoluyla iletişime geçilmesi tavsiye edilir.

Kaynaklar

Ünal, F. (2019). *Vatandaşlık yaklaşımları, vatandaşlık bilinci karma araştırma örneği*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları. ISBN 978-605-69916-3-9. doi: 10.14527/9786056991639.

Ek kaynak olarak, ölçeğin Pegem Akademi yayın linki mevcuttur: pegem.net.

Ölçek maddelerini içeren orijinal DOCX dosyası buradan indirilebilir: vatandaslik-bilinci-olcegi-toad.docx

Vatandaşlık Bilinci Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Ölçeğin maddeleri, sağlanan kaynak içerikte listelenmemiştir. Maddelerin tam listesi için, Fatma Ünal'ın 2019 tarihli "Vatandaşlık yaklaşımları, vatandaşlık bilinci karma araştırma örneği" başlıklı kitabına başvurulması gerekmektedir.